

Małgorzata Karczewska

Załuskie Kościelne, st. 11, gm.
Brańsk, woj. białostockie, AZP
45-84/40

Informator Archeologiczny : badania 31, 102-103

1997

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ZAKRZÓWEK SZLACHECKI, st. 5, gm. Ładzice, woj. piotrkowskie, AZP 81-49/35

- cmentarzysko kultury łużyckiej (V okres epoki brązu — okres halsztacki)

Ratownicze badania wykopaliskowe, przeprowadzone przez mgr. mgr. Jerzego Matysiaka i Tomasz Prokopa (Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne w Łodzi). Drugi sezon badań. Przebadano powierzchnię 880 m².

W nawiązaniu do wykopów ubiegłorocznych wytyczono i przebadano 12 kolejnych wykopów. Odkryto 89 grobów ciałopalnych i 1 obiekt. Groby zalegały płytko, przeważnie na głębokości 30-40 cm od powierzchni (na granicy warstwy ornej i żółtego piasku), o czym świadczy poziom zalegania bruków, które wystąpiły w 48 przypadkach. Jamy grobowe widoczne były w 25 grobach. Siedemdziesiąt grobów było jamowych (w tym 66 pojedynczych, 2 podwójne i 2 symboliczne), 17 popielnicowych (w tym 1 podwójny) i 2 podwójne popielnicowo-jamowe. Popielnice miały formę dużych naczyń wazowatych z cylindryczną, lekko zwężającą się szyjką i mocno zaokrąglonym brzuścem, obmazywanym poniżej załomu, lub formę chropowaconych garnków (2 groby). Oprócz fragmentów ceramiki gładkiej i chropowatej wystąpiły przystawki w postaci małych lub średniej wielkości naczyń: głównie gładkich czarek łukowatych lub profilowanych i amfor oraz sporadycznie kubków (odkryto również miniatury tych form). W 25 grobach odkryto ozdoby wykonane z drutu brązowego (z wyjątkiem obrączki z grobu 87 i zawieszek z grobu 64 i 90). Były to głównie kółka-zawieszki i obrączki, ale również 2 spiralne paciorki i 9 szpil, najczęściej o lekko podwiniętej, rozklepanej główce. Do najciekawszych zabytków zaliczyć należy 2 gliniane wisiorki (prawdopodobnie do kolczyków) w kształcie krzyżyków.

Badania będą kontynuowane.

ZAKRZÓWEK SZLACHECKI, st. 6, gm. Ładzice, woj. piotrkowskie, AZP 81-49/36

- domniemana osada kultury łużyckiej z przełomu epoki brązu i epoki żelaza, towarzysząca cmentarzysku, st. 5 – wynik negatywny

Ratownicze badania wykopaliskowe, przeprowadzone w dniach od 28 lipca do 9 sierpnia przez mgr. mgr. Jerzego Matysiaka i Tomasza Prokopa (Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne w Łodzi). Pierwszy sezon badań. Przebadano powierzchnię 477 m².

Wytyczono 7 wykopów: II, III, IV na osi wschód-zachód, I, V, VI i VII na osi północ-południe, w układzie zbliżonym do szachownicy.

Jedynie w części wschodniej wykopu II odkryto w warstwie ornej oraz na granicy tej warstwy i żółtego piasku nieliczne fragmenty ceramiki kultury łużyckiej, którą należy wiązać z cmentarzyskiem (przesunięcia warstw w wyniku prac rolnych), podobnie jak materiał z wykopu I z 1996 r. (numeracja w obrębie st. 5).

Analizując wyniki badań należy stwierdzić, iż dalsze badania wykopaliskowe na tym terenie są zbędne.

Załużskie Kościelne, st. 1, gm. Brańsk, woj. białostockie - patrz: młodszy okres przedrzymski - okres wpływów rzymskich

ZAŁUSKIE KOŚCIELNE, st. 11, gm. Brańsk, woj. białostockie, AZP 45-84/40

- ślady osadnictwa z epoki kamienia
- ślady osadnictwa z epoki brązu
- osada(?) kultury wielbarskiej z późnego okresu wpływów rzymskich
- ślady osadnictwa średniowiecznego
- ślady osadnictwa nowożytnego

Ratownicze badania wykopaliskowe, przeprowadzone w dniach od 9 do 13 września przez mgr. Małgorzatę Karczewską (Pracownia Dokumentacji i Konserwacji Zabytków). Finansowane przez PSOZ. Pierwszy sezon badań. Przebadano powierzchnię 102,75 m².

W wykopach I-III i w rowie sondażowym, bezpośrednio pod warstwą orną, zalegał strop warstwy calca archeologicznego. W wykopie I i w obrębie rowu sondażowego na materiał zabytkowy natrafio-

no jedynie w warstwie ornej. W wykopie IV, na wschodnim profilu południowej części piaskowni, odsłonięto resztki obiektu 1, odkrytego i wyeksplorowanego w 1996 r. Zachowane w około 1/3 wypełnisko jamy miało kształt głębokiej niecki o prostej ścianie północnej i skośnej ścianie południowej oraz nierównym dnie. Zasypano czarno-żółto-brązowy, drobno- i średnioziarnisty piasek z ostrokrawędzistymi, spękanymi termicznie kamieniami. Poza węglami drzewnymi odkrytymi w stropie wypełniska nie natrafiono na inny materiał zabytkowy. Z obiektu 2, którego pozostałość odsłonięto na wschodnim profilu piaskowni w wykopie IV, zachował się jedynie fragment stropu wypełniska — warstewka szaroczarnego, drobno- i średnioziarnistego piasku. Materiał zabytkowy odkryty w warstwie ornej obejmował: 9 zabytków krzemienych (łuszczeń i 7 łuszczyk oraz okruch krzemieny), 18 fragmentów ceramiki (7 datowanych na epokę brązu, 4 o chronologii pradziejowej, 1 z okresu wpływów rzymskich, 1 średniowieczny i 5 o chronologii nowożytnej) oraz pojedyncze węgle drzewne.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Dziale Archeologii Państwowego Muzeum w Białymstoku.

Badania nie będą kontynuowane.

ZBROJEWSKO, st. 3, gm. Lipie, woj. częstochowskie

- cmentarzysko birytualne grupy górnośląsko-małopolskiej kultury łużyckiej fazy klasycznej (schyłek epoki brązu)

Badania wykopaliskowe, przeprowadzone przez Instytut Archeologii Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie w północno-zachodniej części wielkiego cmentarzyska z epoki brązu w miejscowości Zbrojewsko, gmina Lipie, województwo częstochowskie. Przebadano powierzchnię 550 m²

Odkryto 54 obiekty (nr 1249-1303). Wśród zbadanych obiektów najliczniejsze (21) były groby szkieletowe (nr 1249, 1250, 1255, 1257, 1260, 1264, 1270, 1275, 1277, 1281, 1284-1286, 1289, 1291-1293, 1296, 1297, 1299, 1301), na ogół nakryte podłużnymi brukami kamiennymi, zorientowanymi w przybliżeniu wzdłuż osi północ-południe. Bruki te niekiedy ułożone były nawet z czterech (groby 1281 i 1292) warstw kamieni. Pomiędzy kamieniami w brukach natrafiano na rozrzucone ułamki naczyń glinianych. Pod brukiem znajdowała się podłużna jama grobowa, analogicznie zorientowana jak bruk, przeważnie obstawiona kamieniami. Obstawy były albo pełne, bardzo regularne, albo tylko częściowe. W tych przypadkach kamienie grupowały się przy południowym i północnym końcu jamy grobowej. W jamie grobowej pierwotnie złożone były zwłoki zmarłego, skierowane głową na południe. Szczątki kostne uległy w większości całkowitemu rozkładowi w piasku. O pierwotnym układzie zwłok świadczą między innymi szczątki szkieletu zębów, które udało się zaobserwować w grobach 1249, 1255 i 1281. W grobie 1257 dzięki obecności diademu wykonanego z blaszek brązowych zachowały się resztki kości czaszki. W grobie 1296, w którym nie było konstrukcji kamiennych, zachował się fragment kości ręki zmarłego tkwiący w bransolecie brązowej. W grobach szkieletowych natrafiano też niekiedy na kółka z drutu brązowego (groby 1264, 1281), które zdobiły przybranie głowy zmarłego. Groby szkieletowe wyposażone były w naczynia gliniane, przeważnie ustawione w nogach zmarłego, w północnym końcu jamy grobowej. Niekiedy pojedyncze naczynia ustawiano także przy głowie zmarłego w południowym końcu grobu. Wśród naczyń w grobach szkieletowych niemal z reguły znajdowała się miska z czerpakiem wewnątrz. Towarzyszył jej garnek lub naczynie wazowate średniej wielkości. Zestaw ten był niekiedy uzupełniany przez inne naczynia. W grobach szkieletowych 1284, 1286 i 1289 znaleziono gliniane grzechotki.

Do grobów szkieletowych wyglądem zewnętrznym upodabniało się 9 dalszych grobów (nr 1251, 1254, 1256, 1268, 1271, 1273, 1280, 1287, 1294). Były one nakryte brukami kamiennymi zorientowanymi wzdłuż osi północ-południe, niekiedy złożonymi z kilku warstw kamieni. W grobie 1280 wyróżniono cztery warstwy kamieni tworzące bruk. Pomiędzy kamieniami bruków, podobnie jak w grobach szkieletowych natrafiano na rozproszone ułamki naczyń glinianych. Pod brukiem znajdowała się podłużna jama grobowa, na ogół obstawiona kamieniami. W jamie tej rozrzucone były przepalone kości oraz naczynia gliniane ustawione analogicznie jak w grobach szkieletowych. W grobie 1280 stwierdzono, że przepalone kości czaszki znajdowały się w południowym końcu jamy grobowej. Układ ten